

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**Горошкова Л. А.,
Хлобистов Є. В.**

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена тим, що питання управління процесом реформ та децентралізації влади задля забезпечення сталого розвитку країни невід'ємно пов'язане із процесом реформування освітньої галузі. Виконання стратегічних завдань реформування системи освіти, яке забезпечить підвищення її якості та конкурентоспроможності, можливе тільки за умови достатності фінансових ресурсів для її функціонування та розвитку. Отже проблема достатності фінансового забезпечення освіти залишається актуальною на сучасному етапі реформування адміністративно-територіального устрою країни.

Постановка проблеми. Однією з форм фінансової участі держави у забезпеченні якісної освіти є освітня субвенція. Освітня субвенція – це кошти, які виділяються з державного бюджету за спеціальною формулою на фінансування закладів освіти. Чинний механізм її нарахування неможна вважати оптимальним. Як наслідок - обсяг освітньої субвенції не забезпечує потребу в коштах на оплату праці педагогічних працівників у сфері загальної середньої освіти на належному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними аспектами вирішення проблем децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою у країні займаються такі вчені, як Павлюк А.П., Олійник Д.І., Баталов О.А., Дацко О.І., Муркович Л. Л., Молодожен Ю.Б. та ін. [1-4]. Результати власних досліджень проблеми наведені в [5-11].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Оскільки існує проблема недосконалості визначення обсягів освітньої субвенції, наслідком якої є нестачі коштів для утримання загальної середньої освіти в ОТГ на належному рівні, існує необхідність вирішення проблеми розробки системних механізмів управління фінансуванням освіти, як передумови надання якісних освітніх послуг та сталого розвитку суспільства.

Постановка завдання, мети дослідження. Наведеними вище обставинами зумовлена доцільність визначення шляхів оптимізації системи розрахунку обсягів освітньої субвенції, що дозволило б забезпечити достатній рівень фінансування освіти в ОТГ, як основи сталого розвитку об'єднаних територіальних громад.

Метод та методологія проведення дослідження. У процесі проведення дослідження використані загальнонаукові (аналіз та синтез, індукція та дедукція, аналітичне групування) та спеціальні (абстрагування, моделювання і т.ін.) методи вивчення економічних явищ і процесів.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Проведене дослідження ефективності механізму розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами здійснюється на основі формули, що враховує багато показників.

За підсумками 2018 року встановлено таку закономірність: різниця між фактичною і розрахунковою наповнюваністю класів (ФНК – РНК) в одиницю перетворюється на кінець року в 1 тис. грн профіциту/дефіциту освітньої субвенції в розрахунку на одного учня.

Доведено недосконалість чинної формули розрахунку розмірів освітньої субвенції. Встановлено, що виникають суттєві диспропорції, коли в одних місцевих бюджетах обсягів освітньої субвенції достатньо для законодавчо встановленої оплати праці, тоді як в інших – зменшуються надбавки за престижність педагогічної праці, не оплачується завідування кабінетами та майстернями, заміна тимчасово відсутніх учителів, не забезпечується своєчасно заробітна плата, педагогічних працівників попереджають про зменшення надбавок в наступних місяцях.

Про недосконалість чинного механізму освітньої субвенції свідчать дані проведеного нами аналізу ситуації щодо фінансування освітньої сфери у Запорізькій області.

Висновки. Було проведено дослідження рівня фінансової достатності освітньої субвенції на прикладі Запорізької області та виявлена неефективність чинного механізму фінансування освіти в ОТГ.

Встановлено, що внаслідок внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів зроблено практичні кроки в напрямі бюджетної децентралізації, відбулися суттєві зміни у міжбюджетних відносинах та наповненні місцевих бюджетів за рахунок перерозподілу джерел податкових надходжень між різними рівнями системи. Але більш детальний аналіз можливих наслідків реалізації деяких механізмів вказує на те, що вони стримують розвиток ОТГ, створюють загрозу їх фінансовій спроможності та сприяють збереженню нерівності та диспропорцій у розвитку територій й унеможливають забезпечення сталого розвитку країни. Таким неефективним механізмом є, на нашу думку, чинний механізм надання освітньої субвенції.

Доведено, що однією з причин, що призводить до дефіциту освітньої субвенції, поряд з недостатньо оптимізованою мережею закладів і наявністю шкіл/класів з малою наповнюваністю, є недосконалість формули розподілу освітньої субвенції, яка не враховує частину передбачених нормативно-правовими актами МОН освітніх послуг у середній освіті. Отже потребує перегляду обсяги освітньої субвенції та вдосконалення формули розподілу.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, освітня субвенція, формула розподілу освітньої субвенції, освітні послуги, фінансування освіти

FINANCIAL MECHANISMS OF EDUCATION DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Horoshkova Lidiia,
Khlobystov Ievhen

Relevance of the research topic. Research actuality is predefined by that question of process control of reforms and decentralization of power for the sake of providing of steady development of country the reformation of educational industry inalienably related to the process. Implementation of strategic tasks of reformation of the system of education, that will provide the increase of her quality and competitiveness, possibility of integration in European and world educational space, possible only on condition of sufficientness of financial resources for her functioning and development. Thus the problem of sufficientness of the financial providing of education remains actual on the modern stage of reformation of administrative-territorial device of country.

Formulation of the problem. One of forms of financial participation of the state there is educational subvention in providing of quality education. Educational subvention is money that is distinguished from the state budget after the special formula on financing of establishments of education. The operating mechanism of her extra charge uncan be considered optimal. As a result - the volume of educational subvention does not provide a requirement in facilities on the remuneration of labour of pedagogical workers in the field of universal middle education on a due levels.

Analysis of recent research and publications. Modern aspects of solving the problems of decentralization and reforming the administrative-territorial system in the country are such scientists as Pavlyuk A.P., Oliynyk D.I., Batalov O.A., Datsko O.I., Murkovych L.L., Molodozhen Yu.B. etc. [1-4]. The results of our own research on the problem are given in [5-11].

Selection of unexplored parts of the general problem. As there is a problem of imperfection of determination of обсягів of educational subvention the consequence of that are lacks of money for maintenance of universal middle education in united territorial communities (UTC) on a due levels, there is a decision problem of development of system mechanisms of management financing of education, as pre-conditions of grant of quality educational services and steady development of society.

Problem statement, research goals. By the above-mentioned circumstances the predefined expediency of determination of ways of optimization of the system of calculation of volumes of educational subvention, that would allow to provide the sufficient level of financing of education in united territorial communities (UTC), as bases of steady development of the UTC.

Method and methodology of research. In the process of conducting research, general scientific (analysis and synthesis, induction and deduction, analytical grouping) and special (abstraction, modeling, etc.) methods of studying economic phenomena and processes were used.

Presentation of the main material (results of work). Undertaken a study of efficiency of distribution of educational subvention mechanism between local budgets comes true on the basis of formula that takes into account many indexes. On results 2018 such conformity to law is set: a difference between actual and calculation filled of classes in unit grows into the end of year in the 1 thousand hrn. of profit/deficit of educational subvention in a calculation on one student. Imperfection of formula of calculation of sizes of educational subvention is well-proven. It is set that substantial disproportions are, when in one local budgets of volumes of educational subvention sufficiently for the legislatively set remuneration of labour, while in other - raises diminish for of prestige of pedagogical labour, a management, replacement temporally of absent teachers, is not paid cabinets and workshops, a salary is not provided in good time, forced pedagogical are warned of reduction of raises in next months.

To imperfection of operating mechanism of educational subvention data of the analysis of situation conducted by us testify in relation to financing of educational sphere in the Zaporizhzhya area.

Conclusions. There was undertaken a study of level of financial sufficientness of educational subvention on the example of the Zaporizhzhya area and educed unefficiency of operating mechanism of financing of education in united territorial communities (UTC).

It is set that as a result of making alteration to the Budgetary and Tax codes practical steps are done in direction of budgetary decentralization, substantial changes took place in interbudgetary relations and filling of local budgets due to the redistribution of sources of tax receivableness between the different levels of the system. But more detailed analysis of possible consequences of realization of some mechanisms specifies on that they restrain development of united territorial communities (UTC), create the threat of them to financial possibility and assist maintenance of inequality and disproportions in development of territories and do impossible providing of steady development to the country. Such ineffective mechanism is, on our there are ideas, operating mechanism of grant of educational subvention.

It is well-proven that one of reasons, that results in the deficit of educational subvention, next to the optimized not enough network of establishments and presence of schools/of classes with small filled, there is imperfection of formula of distribution of educational subvention that does not take into account part of envisaged normatively-legal acts Ministry of Education and Science educational services in secondary education. Thus needs a revision volumes of educational subvention and perfection of formula of distribution.

Keywords: united territorial communities (UTC), educational subvention, formula of distribution of educational subvention, educational services, financing of education.

JEL Classification: C53, H79, O10, R15

ФИНАНСОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Горошкова Л. А.,
Хлобыстов Е. В.

Актуальность темы исследования. Актуальность исследования обусловлена тем, что вопросы управления процессом реформ и децентрализации власти для обеспечения устойчивого развития страны неразрывно связано с процессом реформирования образования. Выполнение стратегических задач реформирования системы образования, которое обеспечит повышение ее качества и конкурентоспособности, возможность интеграции в европейское и мировое образовательное пространство, возможно только при условии достаточности финансовых ресурсов для ее функционирования и развития. Поэтому проблема достаточности финансового обеспечения образования остается актуальной на современном этапе реформирования административно-территориального устройства страны.

Постановка проблемы. Одной из форм финансового участия государства в обеспечении качественного образования является образовательная субвенция. Образовательная субвенция – это средства, которые выделяются из государственного бюджета по специальной формуле на финансирование учебных заведений. Действующий механизм ее начисления нельзя считать оптимальным. Как следствие – объем образовательной субвенции не обеспечивает потребность в средствах на оплату труда педагогических работников в сфере общего среднего образования на должном уровне.

Анализ последних исследований и публикаций. Современными аспектами решения проблем децентрализации и реформирования административно-территориального устройства в стране занимаются такие ученые, как Павлюк А. П., Олейник Д. И., Баталов О. А., Дацко О. И., Муркович Л. Л., Молодожен Ю. Б. и др. [1-4]. Результаты собственных исследований проблемы приведены в [5-11].

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Поскольку существует проблема несовершенства определения размеров образовательной субвенции, следствием которой является недостаток средств для содержания общего среднего образования в ОТГ на должном уровне, существует необходимость решения проблемы разработки системных механизмов управления финансированием образования, как предпосылки предоставления качественных образовательных услуг и устойчивого развития общества.

Постановка задачи, цели исследования. Приведенными выше обстоятельствами обусловлена целесообразность определения путей оптимизации системы расчета объемов образовательной субвенции, которое позволило бы обеспечить достаточный уровень финансирования образования в ОТГ, как основы устойчивого развития объединенных территориальных общин.

Метод и методология проведения исследования. В процессе проведения исследования использованы общенаучные (анализ и синтез, индукция и дедукция, аналитическое группировки) и специальные (абстрагирование, моделирование и т.д.) методы изучения экономических явлений и процессов.

Изложение основного материала (результаты работы). Проведенное исследование эффективности механизма распределения образовательной субвенции между местными бюджетами осуществляется на основе формулы, учитывающей многие показатели.

По итогам 2018 установлена такая закономерность: разница между фактической и расчетной наполняемостью классов (ФНК - РНК) в единицу превращается на конец года в 1 тыс. грн профицита / дефицита образовательной субвенции в расчете на одного ученика.

Доказано несовершенство формулы расчета размеров образовательной субвенции. Установлено, что возникают существенные диспропорции, когда у одних местных бюджетов объемов образовательной субвенции достаточно для законодательно установленной оплаты труда, тогда как в других – уменьшаются надбавки за престижность педагогического труда, не оплачивается заведование кабинетами и мастерскими, замена временно отсутствующих учителей, не обеспечивается своевременно заработная плата, педагогов предупреждают об уменьшении надбавок в следующих месяцах.

О несовершенстве действующего механизма образовательной субвенции свидетельствуют данные проведенного нами анализа ситуации относительно финансирования образовательной сферы в Запорожской области.

Выводы. Было проведено исследование уровня финансовой достаточности образовательной субвенции на примере Запорожской области и выявлена неэффективность действующего механизма финансирования образования в ОТГ.

Установлено, что в результате внесения изменений в Бюджетный и Налоговый кодексы сделано практические шаги в направлении бюджетной децентрализации, произошли существенные изменения в межбюджетных отношениях и наполнении местных бюджетов за счет перераспределения источников налоговых поступлений между различными уровнями системы. Но более детальный анализ возможных последствий реализации некоторых механизмов указывает на то, что они сдерживают

развитие ОТГ, создают угрозу их финансовой состоятельности и способствуют сохранению неравенства и диспропорций в развитии территорий и делают невозможным обеспечение устойчивого развития стране. Таким неэффективным механизмом является, по нашему мнению, действующий механизм предоставления образовательной субвенции.

Доказано, что одной из причин, приводящих к дефициту образовательной субвенции, наряду с недостаточно оптимизированной сетью заведений и наличием школ / классов с малой наполняемостью, является несовершенство формулы распределения образовательной субвенции, которая не учитывает часть предусмотренных нормативно-правовыми актами МОН образовательных услуг в среднем образовании. Таким образом необходимы пересмотр объемы образовательной субвенции и совершенствование формулы распределения.

Ключевые слова: объединенная территориальная община, образовательная субвенция, формула распределения образовательной субвенции, образовательные услуги, финансирование образования.

Актуальність теми дослідження. У вересні 2015 року на Саміті ООН зі сталого розвитку Нью-Йорку в рамках 70-ї ювілейної Сесії Генеральної Асамблеї ООН глави держав і урядів погодили Порядок денний світового розвитку на період після 2015 року з визначенням 17 глобальних цілей сталого розвитку. Питання управління процесом реформ та децентралізації влади задля забезпечення сталого розвитку країни невід’ємно пов’язане із процесом реформування освітньої галузі. Виконання стратегічних завдань реформування системи освіти, яке забезпечить підвищення її якості та конкурентоспроможності, можливість інтеграції у європейський і світовий освітній простір, можливе тільки за умови достатності фінансових ресурсів для її функціонування та розвитку. Отже проблема достатності фінансового забезпечення освіти залишається актуальною на сучасному етапі реформування адміністративно-територіального устрою країни.

Постановка проблеми. Однією з форм фінансової участі держави у забезпеченні якісної освіти є освітня субвенція. Освітня субвенція – це кошти, які виділяються з державного бюджету за спеціальною формулою на фінансування закладів освіти. Чинний механізм її нарахування неможна вважати оптимальним. Підтвердженням цього є результати опитування, проведеного Асоціацією міст України (АМУ), відповідно до якого близько 40% опитаних заявили про дефіцит освітньої субвенції у 2021 році. Підтвердженням цього є такі факти: в середньому дефіцит освітньої субвенції на оплату праці педагогічних працівників, що надають повну загальну середню освіту, складає 7-9%; понад 14,5% ОТГ мають до 5% дефіциту освітньої субвенції, 20% – від 5% до 15% дефіциту; у більше ніж 3% громад дефіцит освітньої субвенції становить від 17 до 30%. Найбільш складною є ситуація у тих ОТГ, в яких до міських громад були приєднані сільські території, оскільки рівень наповнюваності класів міських і сільських закладів суттєво відрізняється. Як наслідок – обсяг освітньої субвенції не забезпечує потребу в коштах на оплату праці педагогічних працівників у сфері загальної середньої освіти на належному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними аспектами вирішення проблем децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою у країні займаються такі вчені, як Павлюк А. П., Олійник Д. І., Баталов О. А., Дацко О. І., Муркович Л. Л., Молодожен Ю. Б. та ін. [1-4]. Результати власних досліджень проблеми наведені в [5-11].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Оскільки існує проблема недосконалості визначення обсягів освітньої субвенції, наслідком якої є нестачі коштів для утримання загальної середньої освіти в ОТГ на належному рівні, існує необхідність вирішення проблема розробки системних механізмів управління фінансуванням освіти, як передумови надання якісних освітніх послуг та сталого розвитку суспільства.

Постановка завдання, мети дослідження. Наведеними вище обставинами зумовлена доцільність визначення шляхів оптимізації системи розрахунку обсягів освітньої субвенції, що дозволило б забезпечити достатній рівень фінансування освіти в ОТГ, як основи сталого розвитку об’єднаних територіальних громад.

Метод та методологія проведення дослідження. У процесі проведення дослідження використані загальнонаукові (аналіз та синтез, індукція та дедукція, аналітичне групування) та спеціальні (абстрагування, моделювання і т.ін.) методи вивчення економічних явищ і процесів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до норм чинного Бюджетного кодексу України (ст. 97, 99, 100, 102, 103-2, 103-4 і 108) на сьогодні бюджети ОТГ мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом у формі: базової дотації; реверсної дотації; освітньої субвенції; медичної субвенції; субвенції на формування інфраструктури ОТГ; субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; інших субвенцій та дотацій, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів; коштів Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) (фінансування інфраструктурних проектів).

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу освітня субвенція спрямовується виключно на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти. Усі решта видатків на організацію функціонування закладів освіти йдуть з місцевих бюджетів. Останніми роками з метою оптимізації мережі закладів освіти країни в Україні було ухвалено відповідну стратегію. Стратегія передбачає створення опорних шкіл, які приймуть учнів із оптимізованих (закритих) та реорганізованих закладів. В першу чергу акцент було зроблено на сільські школи, оскільки за статистичними даними у пострадянський час кількість учнів в них зменшилась на чверть, а мережа досі лишається тією самою.

Було також наголошено, що головною метою оптимізації є покращення якості освіти шляхом створення продуктивного освітнього середовища: безперешкодного доступу до таких благ сучасних шкіл, як комп'ютерні класи, оптоволоконний швидкісний інтернет, лінгафонні кабінети, мультимедійні дошки та підлоги, розгалужена й багатопрофільна мережа гурткової роботи, медіатеки тощо.

На сьогодні розподіл освітньої субвенції між місцевими бюджетами здійснюється на основі оновленої формули, що враховує багато показників. Основними з них є кількість учнів та особливості території (відсоток сільського населення та густина учнів на 1 кв. км). На їхній основі для кожної громади визначено розрахункову наповнюваність класів (РНК), тобто прогноз, скільки мінімально має навчатися учнів у класах громади. Відносна відповідність фактичної (реальної) наповнюваності класів (ФНК) розрахунковій має забезпечувати достатнє фінансування оплати праці з нарахуваннями для педагогічних працівників у загальноосвітніх навчальних закладах.

Якщо ФНК перевищує РНК, то освітня система громади отримує можливість виплати надбавок та матеріального заохочення педагогічним працівникам. Крім того, з'являються вільні кошти, які громада за результатами фінансового року зможе використати для модернізації та оновлення закладів освіти, як це відбулося за результатами 2018 та 2019 фінансових років.

Недостатність освітньої субвенції для оплати праці виникає у випадку, коли фактична наповнюваність класів є значно нижчою за розрахункову. У таких випадках педагогічним працівникам нараховуються мінімальні, передбачені законодавством надбавки і відсутня можливість нарахування всіх матеріальних заохочень. Органи місцевого самоврядування мають з власних надходжень місцевих бюджетів додавати кошти на оплату праці педагогічних працівників.

Індекс фінансової спроможності шкільної освітньої мережі ОТГ будується на основі різниці між РНК і ФНК. При цьому показник ФНК розраховується за даними попереднього навчального року. Показник РНК не визначає жорстко достатність або недостатність фінансового забезпечення на виплату заробітної плати педагогічним працівникам, оскільки на це також можуть впливати інші чинники: педагогічний стаж працівників, їхні кваліфікаційні категорії, поділ класів на групи, розмір встановлених надбавок тощо.

За підсумками 2018 року за даними Мінрегіону було встановлено таку закономірність: різниця між фактичною і розрахунковою наповнюваністю класів (ФНК – РНК) в одиницю перетворюється на кінець року в 1 тис. грн профіциту/дефіциту освітньої субвенції в розрахунку на одного учня.

Відповідно до чинного законодавства держава виділяє кошти за розрахунковою наповненістю класів (РНК) залежно від кількості та густоти населення, площі території тощо, яка не є меншою, ніж 10 учнів. Отже у школах з фактичною наповненістю класів, меншою за розрахункову, виникає дефіцит фінансування оплати праці педагогічних працівників. І навпаки, більша наповненість класів призводить до економії коштів та можливості покращувати матеріально-технічну базу закладів.

Крім того, про недосконалість формули розрахунку розмірів освітньої субвенції свідчать дані про економію освітньої субвенції, яка станом на 1 січня 2018 року становила 4094,8 млн. гривень, на 1 січня 2019 року – 4069,0 млн. гривень, на 1 січня 2020 року – 5257,1 млн. гривень. Особливо значні обсяги невикористаних залишків освітньої субвенції знаходяться на рахунках обласних бюджетів. Їх залишки станом на 1 грудня 2019 року коливалися від 0,1% до 31,3% або в середньому становили майже місячний фонд заробітної плати, складаючи 10,8% від річних обсягів.

Отже виникають суттєві диспропорції, коли в одним місцевих бюджетах обсягів освітньої субвенції достатньо для законодавчо встановленої оплати праці, тоді як в інших – зменшуються надбавки за престижність педагогічної праці, не оплачується завідування кабінетами та майстернями, заміна тимчасово відсутніх учителів, не забезпечується своєчасно заробітна плата, педагогічних працівників змушують до вимушених канікул, їх попереджають про зменшення надбавок в наступних місяцях.

Якщо проаналізувати ефективність такої системи фінансування освіти, то слід звернути увагу на кількісні показники (у відсотках) щодо тих ОТГ, в яких вистачило коштів освітньої субвенції на фінансування закладів освіти. Так, станом на 2016/2017 навчальний рік лише 42,4% громад вистачило коштів, тоді як не вистачало коштів майже 27% громад. Наступного навчального року зміни відбулися в межах 1%. Але вже через 2 роки ОТГ з профіцитом освітньої субвенції від держави стало майже 53%, а з нестачею коштів – вже менше 20%. На перший погляд маємо позитивні зрушення, але до них не можна ставитись занадто оптимістично.

З урахуванням того, що акцент освітніх реформ у країні здійснюється на показник якості, офіційно вважається, що тільки в укомплектованих школах з повними класами діти зможуть здобувати якісну освіту. На підтвердження цього наводяться дані про те, що високі позиції в рейтингу займають діти з міських шкіл, які традиційно мають велику наповнюваність класів, та діти зі шкіл у сільській місцевості також із значною наповненістю класів.

Щодо можливості вирішення цього питання у сільській місцевості, то наголошує на тому, що саме створення опорних шкіл як базових освітніх центрів, повинні використовувати ОТГ для оптимізації освітньої мережі.

Але поряд з наявністю такої опорної школи, виникає питання щодо забезпечення комфортного підвезення учнів і вчителів до них. Відповідь буде позитивною тільки за умови наявності на території відповідної дорожньої інфраструктури. А її стан, як відомо, не всюде забезпечений на прийнятному рівні.

Щодо ефективності чинного механізму фінансування освітньої галузі в ОТГ, то її можливо було б оптимізувати шляхом внесення коректив у розрахункову формулу. Ще створило б умови для збереження наявних освітніх закладів і мінімізації загрози їх закриття у майбутньому. На нашу думку, створення та

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

обладнання відповідно до сучасних вимог опорних шкіл є позитивним кроком, але, на нашу думку, доцільним є врахування певної специфіки території і збереження так званих малокомплектних шкіл та їх фінансування.

Про недосконалість чинного механізму освітньої субвенції свідчать дані проведеного нами аналізу ситуації щодо фінансування освітньої сфери у Запорізькій області. У таблиці 1 наведені дані щодо фінансових результатів (профіцит чи дефіцит щодо фінансування освіти) у ОТГ області за підсумками 2019/2020 навчального року.

Таблиця 1. Показники рівня фінансового забезпечення освітньої галузі у ОТГ Запорізької області у 2019 – 2020 рр.

Бюджет	Фактична кількість класів у ЗЗСО	Фактична кількість учнів у ЗЗСО	Фактична середня наповнюваність у ЗЗСО (ФНК)	Розрахункова середня наповнюваність у ЗЗСО (РНК)	Різниця ФНК та РНК	Профіцит/дефіцит, млн. грн
1	2	3	4	5	6	7
Малотокмачанської сільської ОТГ	14 14	271 273	19,4 19,5	11,0 11,0	8,4 8,5	2,26 2,23
Ботіївська сільська ОТГ	11 11	201 203	18,3 18,45	11,0 11,0	7,3 7,45	1,46 1,51
Преображенська сільська ОТГ	24 24	396 420	16,5 17,5	10,0 10,0	6,5 7,5	2,57 3,15
Долинська сільська ОТГ	22 23	372 410	16,9 17,83	11,0 11,5	5,9 6,33	2,20 2,59
Біленьківська сільська ОТГ	48 48	827 864	17,2 18,0	11,5 11,5	5,7 6,5	4,74 5,62
Новоукраїнська сільська ОТГ	10 11	154 158	15,4 14,36	10,0 10,0	5,4 4,36	0,83 0,69
Благовіщенська сільська ОТГ	22 22	353 369	16,0 16,77	11,0 11,0	5,0 5,77	1,78 2,43
Воскресенська сільська ОТГ	34 34	541 560	15,9 16,47	11,0 11,0	4,9 5,47	2,66 3,06
Осипенківська сільська ОТГ	56 50	858 892	15,3 17,84	11,0 11,0	4,3 6,84	3,71 6,10
Новобогданівська сільська ОТГ	32 35	503 536	15,7 15,31	11,5 12,0	4,2 3,31	2,12 1,78
Водянська сільська ОТГ	66 76	1056 1158	16,0 15,24	12,0 12,0	4,0 3,24	4,22 3,75
Петро-Михайлівська сільська ОТГ	21 22	315 315	15,0 14,32	11,0 11,0	4,0 3,32	1,23 1,05
Плодородненська сільська ОТГ	21 21	308 292	14,7 13,90	11,0 11,0	3,7 2,9	1,13 0,85
Смирновська сільська ОТГ	22 19	296 301	13,5 15,84	10,0 10,0	3,5 5,84	1,02 1,76
Кирилівська селищна ОТГ	42 43	625 679	14,9 15,79	11,5 11,5	3,4 4,29	2,11 2,91
Михайлівська селищна ОТГ	80 87	1526 1623	19,1 18,66	16,0 16,0	3,1 2,66	4,69 4,31
Оріхівська міська ОТГ	110 110	1965 2039	17,9 18,54	15,0 19,0	2,9 -0,40	5,63 -0,95
Кам'янсько-Дніпровська міська ОТГ	107 109	2079 2159	19,4 19,81	17,0 17,0	2,4 2,81	5,05 6,06
Михайлівська сільська ОТГ	41 42	623 638	15,2 15,19	13,0 13,0	2,2 2,19	1,37 1,40
Таврійська сільська ОТГ	28 25	361 385	12,9 15,4	11,0 11,0	1,9 4,4	0,68 1,69
Гуляйпільська міська ОТГ	106 108	1866 1978	17,6 18,31	16,0 16,0	1,6 2,31	2,99 4,58
Великобілозерська сільська ОТГ	62 63	762 760	12,3 12,06	11,0 11,0	1,3 1,06	0,98 0,81
Роздольненська сільська ОТГ	32 33	382 443	11,9 13,42	11,0 11,00	0,9 2,42	0,36 1,07

1	2	3	4	5	6	7
Широківська сільська ОТГ	65 64	768 816	11,8 12,75	11,0 11,0	0,8 1,75	0,63 1,43
Веселівська селищна ОТГ	73 74	1287 1408	17,6 19,03	17,0 17,0	0,6 2,03	0,81 2,85
Приморська міська ОТГ	75 78	1453 1559	19,4 19,99	19,0 19,0	0,4 0,99	0,54 1,54
Павлівська сільська ОТГ	17 19	192 180	11,3 9,47	11,0 11,0	0,3 -1,57	0,06 -0,27
Берестівська сільська ОТГ	33 32	324 324	9,8 10,13	10,0 10,0	-0,2 0,13	-0,06 0,04
Чернігівська селищна ОТГ	139 147	1560 1624	11,2 11,05	11,5 12,0	-0,3 -0,95	-0,43 -1,55
Воздвижівська сільська ОТГ	24 27	257 275	10,7 10,19	11,0 11,0	-0,3 -0,81	-0,07 -0,22
Олександрівська сільська ОТГ	18 18	172 172	9,6 9,56	10,0 10,0	-0,4 -0,44	-0,08 -0,08
Якимівська селищна ОТГ	172 175	2330 2519	13,5 14,39	14,0 14,0	-0,5 0,39	-1,06 0,99
Остриківська сільська ОТГ	21 24	198 183	9,4 7,63	10,0 10,0	-0,6 -2,38	-0,11 -0,43
Комишуваська селищна ОТГ	93 80	1243 1248	13,4 15,6	14,0 14,0	-0,6 1,6	-0,79 2,0
Комиш-Зорянська селищна ОТГ	47 44	575 583	12,2 13,25	13,0 13,0	-0,8 0,25	-0,44 0,45
Гірсівська сільська ОТГ	20 19	183 175	9,2 9,21	10,0 10,0	-0,9 -0,79	-0,16 -0,14
Степанівська Перша сільська ОТГ	29 28	294 261	10,1 9,32	11,0 11,0	-0,9 -1,68	-0,25 -0,44
Чкаловська сільська ОТГ	35 34	318 291	9,1 8,56	10,0 10,0	-0,9 -1,44	-0,29 -0,42
Приазовська селищна ОТГ	57 63	1005 1136	17,6 18,03	19,0 19,0	-1,4 -0,97	-1,38 -1,10
Мирненська селищна ОТГ	29 38	446 517	15,4 13,61	17,0 17,0	-1,6 -3,39	-0,72 -1,76
Підгірненська сільська ОТГ	21 20	162 149	7,7 7,45	10,0 10,0	-2,3 -2,55	-0,37 -0,38
Новоуспенівська сільська ОТГ	38 38	290 280	7,6 7,37	10,0 10,0	-2,4 -2,63	-0,69 -0,74
Новоолексіївська сільська ОТГ	17 15	129 144	7,6 9,6	10,0 10,0	-2,4 -0,40	-0,31 -0,06
Більмацька селищна ОТГ	- 46	- 810	- 17,61	- 15,0	- 2,61	- 2,11
Бердянська міська ОТГ	- 413	- 10825	- 26,51	- 25,0	- 1,21	- 13,11
Новоолександрівська сільська ОТГ	- 40	- 486	- 12,15	- 12,0	- 0,15	- 0,67
Розівська селищна ОТГ	- 63	- 810	- 12,86	- 13,0	- -0,14	- -0,12
Пологівська міська ОТГ	- 148	- 2581	- 17,44	- 19,0	- -1,56	- -4,03
Разом	2034 2777	29826 46811	14,7			50,67 70,81

Традиційною є думка, що у ОТГ міського типу є меншими освітні витрати на одного учня, вартість забезпечення учня є значно вищою у сільських та селищних ОТГ. Результати аналіз свідчать що, це не завжди відповідає дійсності. Так Оріхівська, Чернігівська та Пологівська ОТГ Запорізької області є міськими, але вони мають дефіцит щодо фінансування освітньої сфери. Крім того, аналіз перебігу освітніх реформ у громадах свідчить, що зміни відбувались, але очікуваного результату – не забезпечили.

Проаналізуємо хід реформ у Оріхівський ОТГ. Оріхівська ОТГ була утворена 11 листопада 2016 року шляхом об'єднання Оріхівської міської ради та Копанівської, Мирненської, Нестерянської, Новоандріївської, Новоданилівської, Новопавлівської сільських рад Оріхівського району. Пріоритетним напрямком роботи відділу освіти, молоді та спорту Оріхівської ОТГ у 2018 році було забезпечення реалізації Програми розвитку освіти, молоді та спорту на 2018-2022 роки, що спрямована на впровадження Державних стандартів початкової та загальної середньої освіти, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес, оптимізацію мережі закладів освіти відповідно до освітніх запитів населення та демографічних прогнозів, подальше впровадження системи профільного навчання, збільшення охоплення дітей дошкільною та позашкільною освітою, розвиток матеріально-технічної бази освітніх закладів. Згідно мережі на 2018-2019 навчальний рік чисельність закладів загальної середньої освіти – 8, серед яких один опорний заклад загальної середньої освіти «Сузір'я», одна спеціалізована різнопрофільна школа, один навчально-виховний комплекс, 1 загальноосвітня школа I-III ступенів, 4 загальноосвітні школи I-II ступенів. Всього, станом на 01.01.2020 р. шкільною освітою охоплено 2025 учнів. При КЗ «Оріхівський НВК №2 імені В.А. Лазаряна» Оріхівської міської ради працюють вечірні класи для учнів 11-12 класів з кількістю учнів – 36 осіб. Наразі сформовано 110 класів, 109 класів комплектів, середня наповнюваність складає 18,4 учні. Залишається актуальним питання подальшої оптимізації мережі закладів загальної середньої освіти із малою чисельністю учнів. Відповідно до рішення 21 сесії Оріхівської міської ради № 38 від 25.10.2018 прийнято рішення про реорганізацію комунальних закладів загальної середньої освіти I-II ступенів Оріхівської міської ради та створення філій опорного закладу. Діяльність юридичних осіб припинено в результаті реорганізації шляхом приєднання комунальних закладів: «Новоданилівська загальноосвітня школа I-II ступенів», «Новопавлівська загальноосвітня школа I-II ступенів», «Оріхівська загальноосвітня школа I-II ступенів №3», «Оріхівська загальноосвітня школа I-II ступенів №5» до КЗ «Опорний заклад загальної середньої освіти «Сузір'я» Оріхівської міської ради. Рішенням 25 сесії від 10.01.2019 №11 створено комунальний заклад «Опорний заклад загальної середньої освіти «Сузір'я» Оріхівської міської ради з чотирма філіями. Такі кроки дозволили скоротити видатки на утримання закладів освіти, але фінансування освіти з добу держави (освітня субвенція) – залишається дефіцитним.

Інший приклад – сільська ОТГ, яка також має дефіцит щодо фінансування освіти. Гірсівська ОТГ була створена в Приазовському районі Запорізької області однією з перших на початку 2016 року та об'єднала Дунаївську, Надеждинську та Гірсівську сільські ради з центром у селі Гірсівка. Об'єднавшись Гірсівська громада стала власницею трьох загальноосвітніх навчальних закладів, які раніше підпорядковувалися районному управлінню освіти. Школи були реформовані, але до цього в громаді прийшли не відразу, а тільки в 2018 році. В одній школі на той момент навчалось 110 дітей, у другій – 67, а в третій, Надеждинській, і зовсім – 25. В кожній школі працював штат педагогічних працівників та обслуговуючого персоналу. Освітня субвенція для ОТГ видається на кількість дітей, тобто витрати по школах були майже однаковими, а розмір субвенції значно відрізнявся. Згідно з новим освітнім законодавством, в школах з кількістю дітей 25 і менше може працювати тільки початкова ланка. Тому, в Гірсівській ОТГ було проведено конкурс на опорний навчальний заклад, яким стала Гірсівська загальноосвітня школа з найбільшою кількістю учнів. Дунаївська і Надеждинська школи перейшли у статус філій, при цьому в Надеждинській було залишено тільки початкову ланку (10 дітей), а Дунаївська стала навчальним закладом I-II ступеня (59 дітей). З часом, кількість дітей у Надеждинській філії скоротилася до 4 і, незабаром, цю філію і зовсім закрили та було організовано підвезення школярів до опорного закладу, наразі Гірсівська громада має власний шкільний автобус, який підвозить до опорної школи школярів та вчителів. Всі педагоги, які хотіли продовжувати свою трудову діяльність, були працевлаштовані при реформуванні.

Приазовська селищна об'єднана територіальна громада Приазовського району Запорізької області утворена шляхом добровільного об'єднання територіальних громад селища міського типу Приазовське, сіл Новоіванівка, Гамівка, Таврійське, Білорічанське, Вишневе Приазовської селищної ради Приазовського району Запорізької області, сіл Шевченка, Петрівка Шевченківської сільської ради Приазовського району Запорізької області, добровільного приєднання села Володимирівка Володимирівської сільської ради Приазовського району, Запорізької області. Під управлінням відділу освіти Приазовської ОТГ, знаходяться 4 заклади середньої освіти, один з яких є опорним. Під управлінням опорного навчального закладу – школі I-III ступенів «Азимут» (1042 учня), знаходяться 3 філії: Приазовська філія I-II ступенів (227 учнів); Володимирівська філія I-III ступенів (192 учня) та Шевченківський НВК (199 учнів). До реформування кожна із шкіл була окремою юридичною особою. Нажаль внаслідок реформ відбулась втрата робочих місць певною кількістю працівників оптимізованих шкіл. Щодо показників дефіцитності/профіцитності фінансування, то, як бачимо з табл. 1, воно залишається дефіцитним.

Отже, проведений аналіз свідчить про недосконалість чинного механізму визначення розмірів освітньої субвенції, оскільки не дозволяє враховувати особливості території.

В контексті наведених показників щодо обсягів освітньої субвенції, нами був проведений аналіз структури видатків деяких ОТГ. Для аналізу були обрані декілька ОТГ з дефіцитним та профіцитним фінансуванням. На рисунках 1–8 наведена структура видатків бюджетів в зазначених ОТГ.

Дефіцитним є, наприклад, фінансування освіти у Підгірненській, Павлівській, Остриківській, Чкаловській, Гірсівській, Новоуспенівській ОТГ (рис. 1-6). Якщо проаналізувати структуру видатків зазначених ОТГ, то бачимо, що обсяги фінансування освіти в них становлять від 40% до 60%. Отже це свідчить про те, що нестача фінансування в них покривається за рахунок власних доходів цих ОТГ. Позитивним є те, що

відповідно до проведених нами досліджень зазначені ОТГ є фінансово спроможними, отже в них наявні власні доходи, за рахунок яких вони і забезпечують можливість надання якісної освіти, забезпечуючи гідний рівень оплати викладачів з одночасним розвитком матеріально-технічної бази закладів освіти.

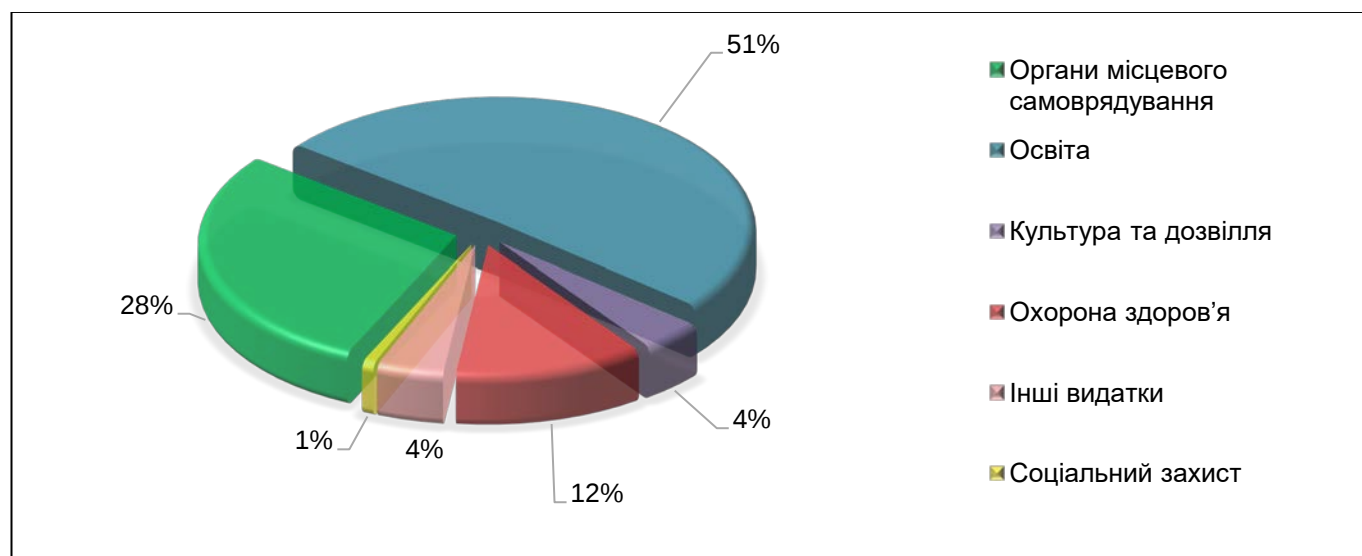

Рисунок 1. Структура видатків бюджету Підгірненської ОТГ

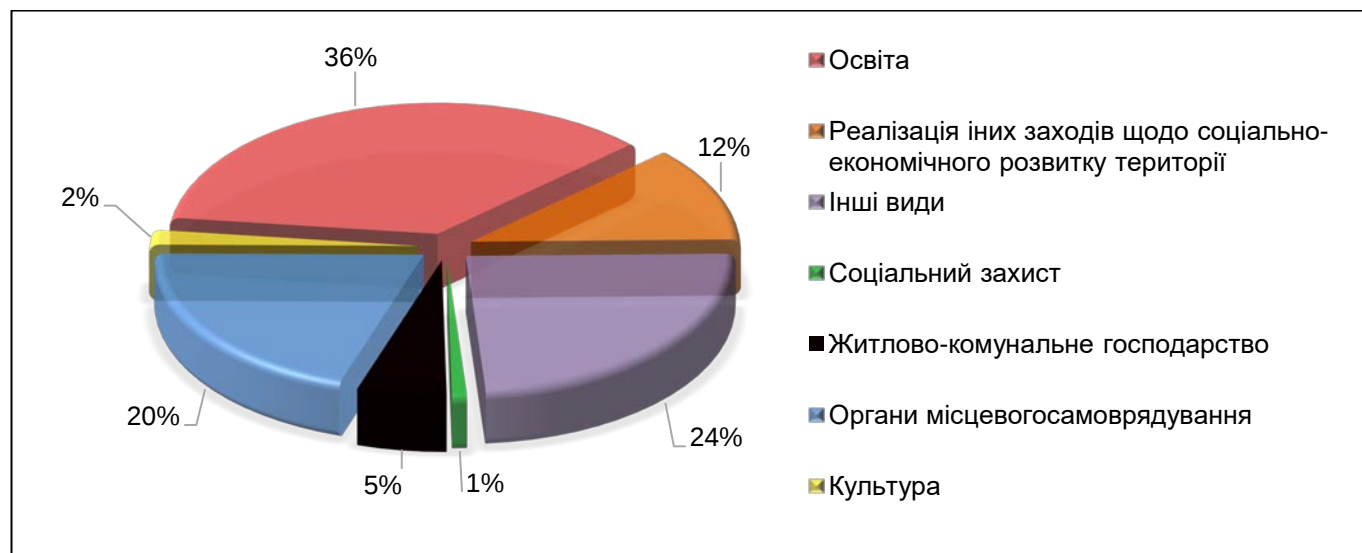

Рисунок 2. Структура видатків бюджету Павлівської ОТГ

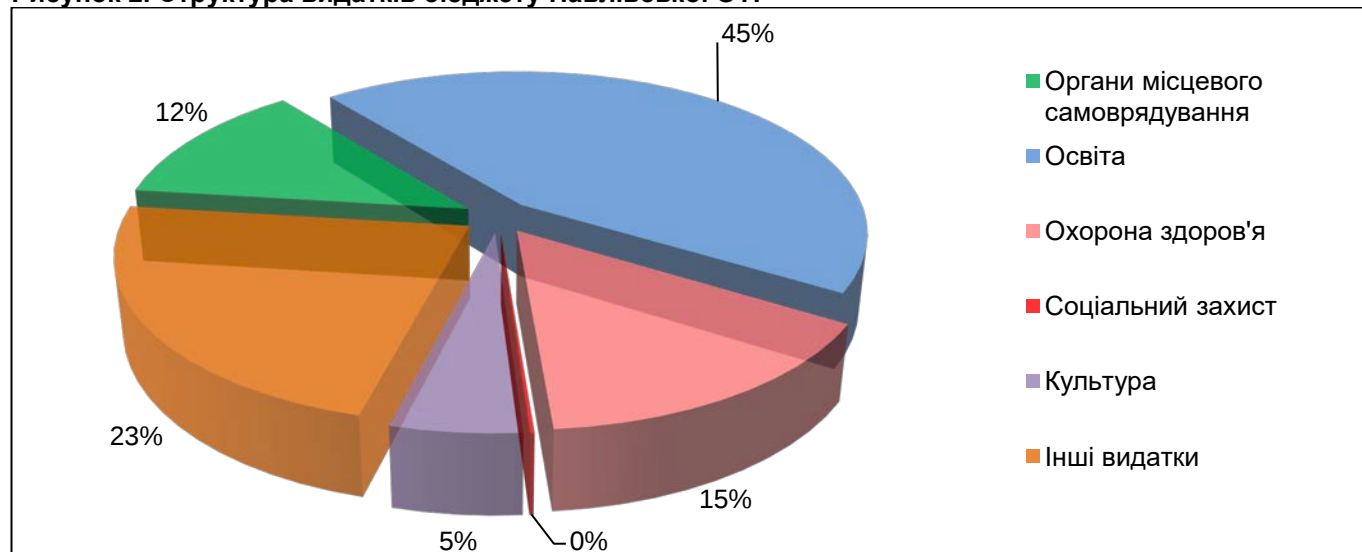

Рисунок 3. Структура видатків бюджету Остриківської ОТГ

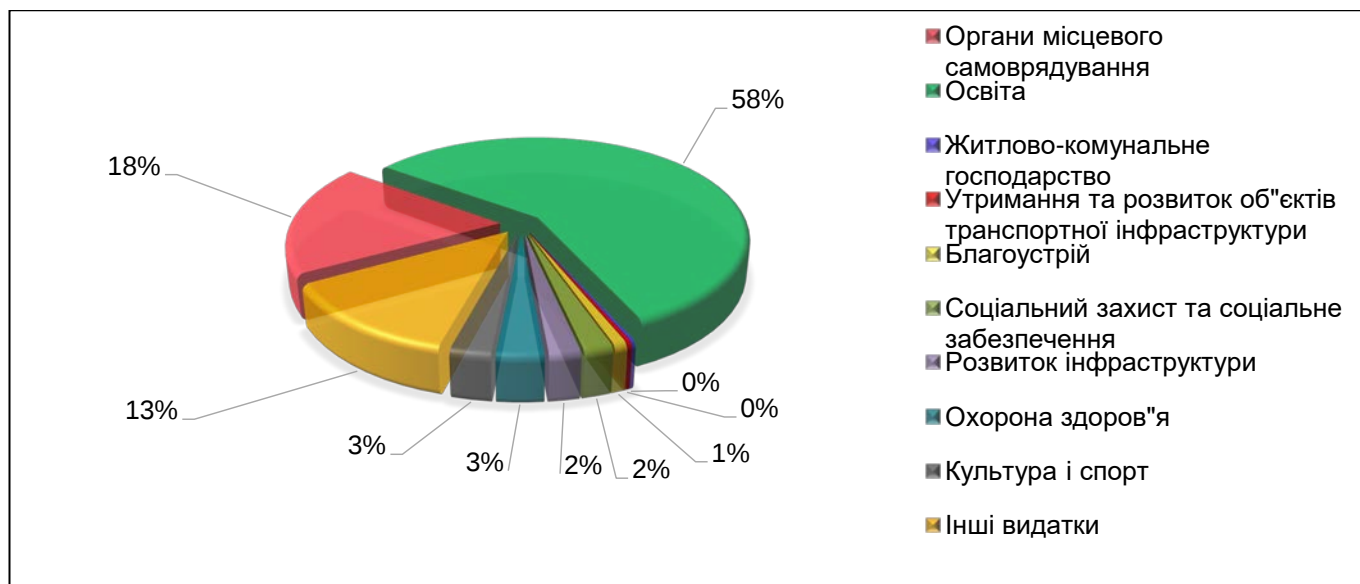

Рисунок 4. Структура видатків бюджету Чкаловської ОТГ

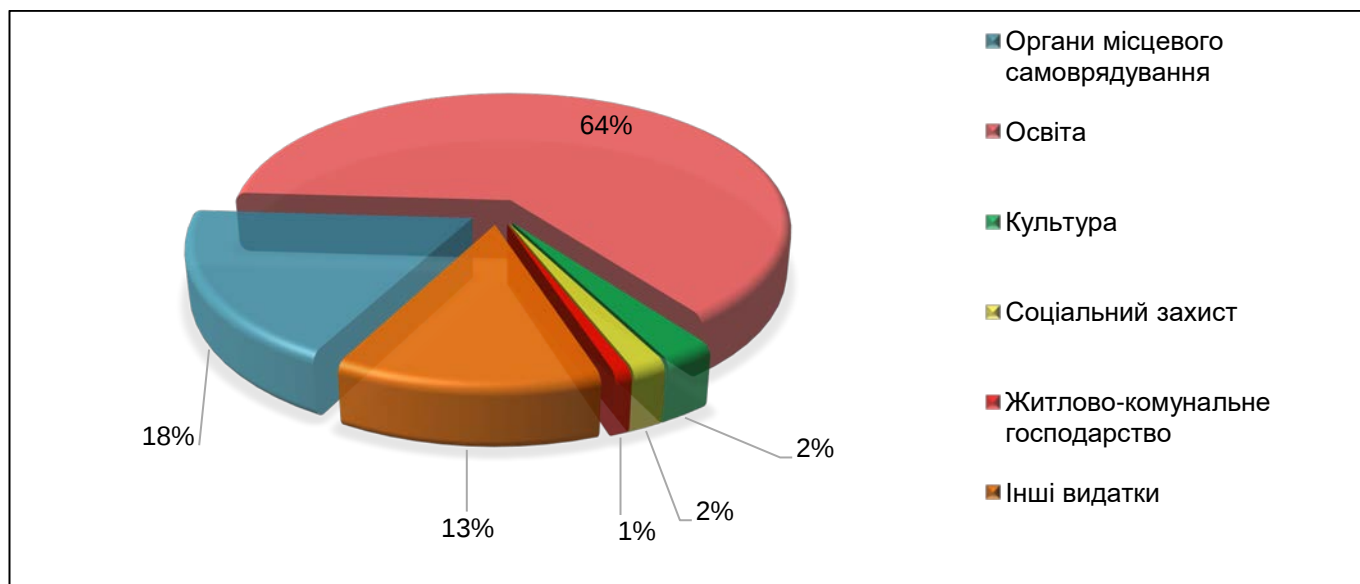

Рисунок 5. Структура видатків бюджету Новоуспенівської ОТГ

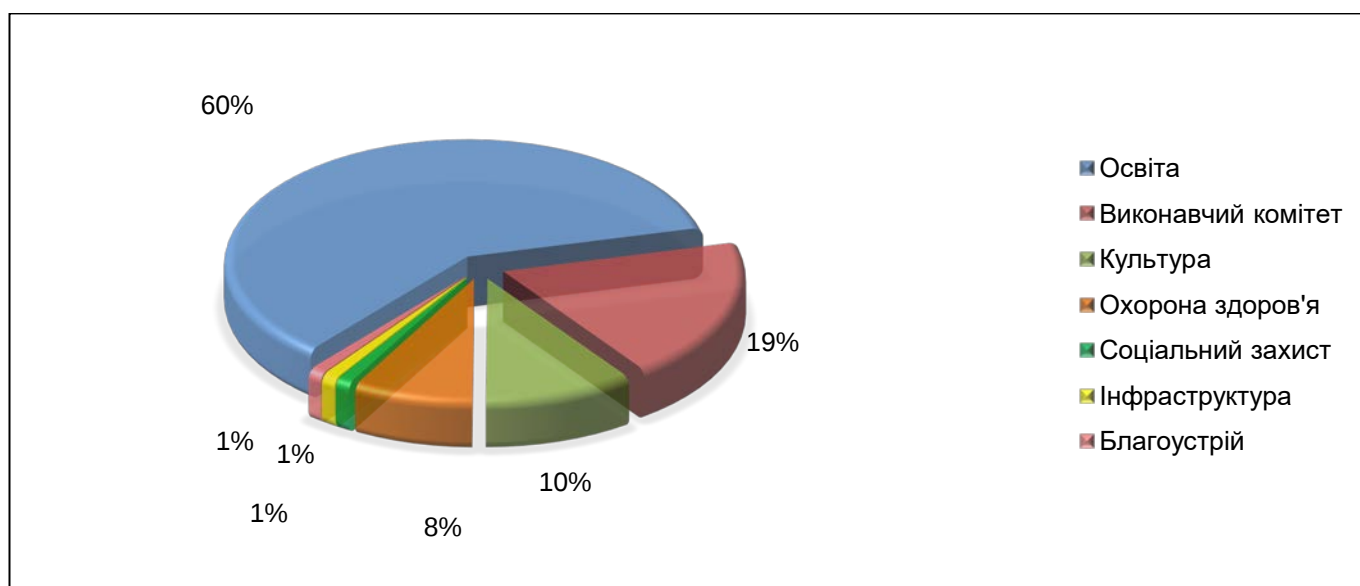

Рисунок 6. Структура видатків бюджету Гірсівської ОТГ

Якщо порівняти обсяги видатків у ОТГ з профіцитним фінансуванням (наприклад Берестівська та Комиш-Зорянська ОТГ), то освітні видатки у їх бюджеті становлять значно менше – 23% та 38% відповідно (рис. 7-8).

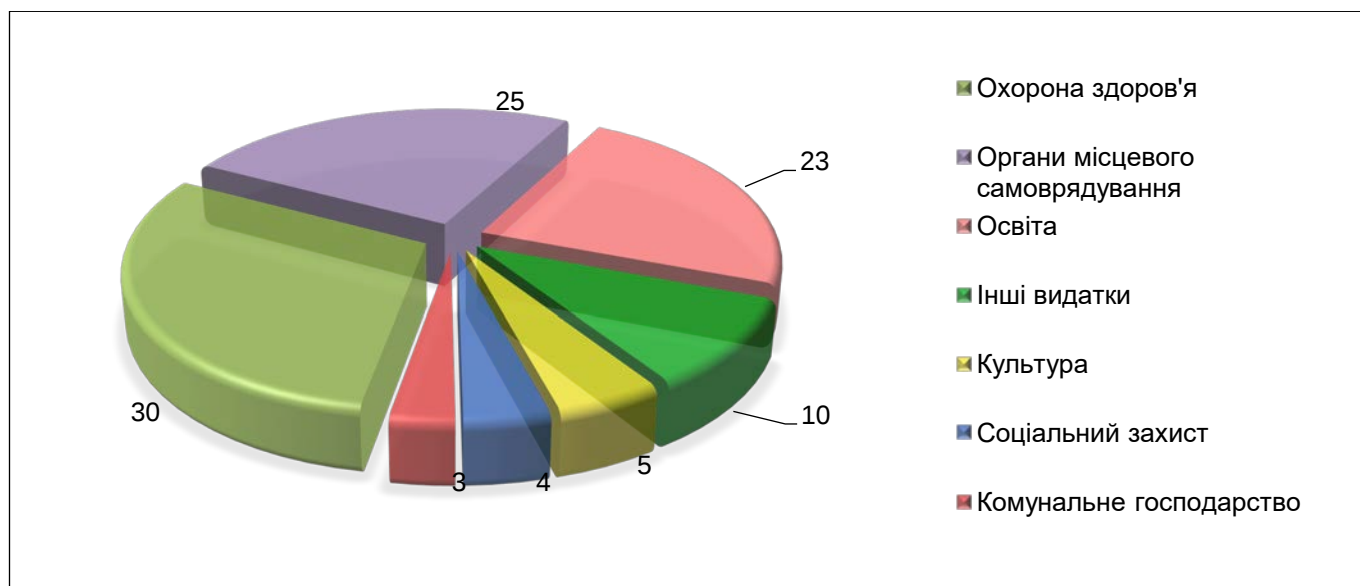

Рисунок 7. Структура видатків бюджету Берестівської ОТГ

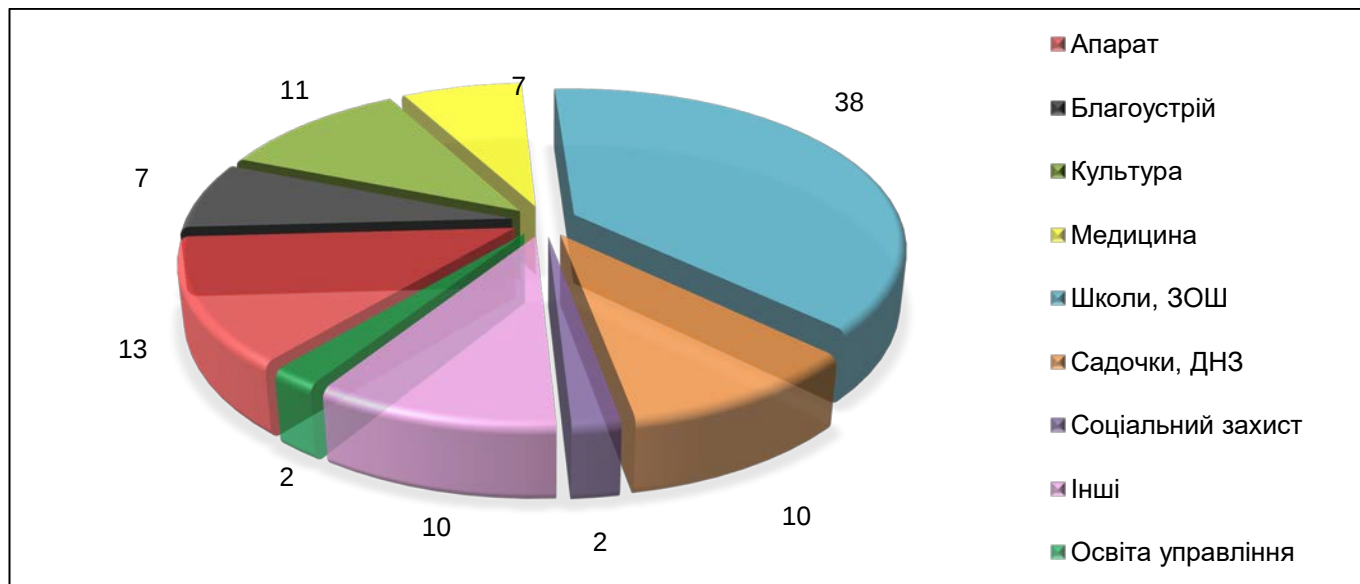

Рисунок 8. Структура видатків бюджету Комиш-Зорянської ОТГ

Отже внаслідок того, що обсягів освітньої субвенції достатньо для фінансування викладачів, більша частина видатків на освіти з власних доходів, витрачається на покращення якості матеріально-технічної бази закладів.

Результатами проведених нами раніше досліджень встановлено, що усі перераховані ОТГ, а саме: Берестівська, Комиш-Зорянська, Гірсівська, Чкаловська, Підгірненська, Остриківська, Павлівська є фінансово спроможними і мають одночасно найбільші серед ОТГ Запорізької області показники власних доходів на 1 особу та капітальних видатків на 1 особу. Новоуспенівська ОТГ за цими показниками їм незначно поступається. Отже завдяки наявності власних фінансових ресурсів зазначені ОТГ на достатньому рівні забезпечують якісні освітні послуги в ОТГ.

Відповідно до прийнятої Мінрегіоном класифікації ОТГ за чисельністю населення до третьої групи (з чисельністю населення від 5 до 10 тисяч осіб) належить Комиш-Зорянська ОТГ (6300 осіб), інші сім ОТГ належать до четвертої групи (з чисельністю населення до 5000 осіб): Берестівська (4700 осіб), Новоуспенівська (3615 осіб), Павлівська (3600 осіб), Чкаловська (3300 осіб), Остриківська (2900 осіб), Підгірненська (2200 осіб), Гірсівська (2000 осіб). Отже, в ОТГ, де чисельність населення є близькою до 5000 осіб і більше, вже наявні можливості щодо отримання достатнього рівня освітньої субвенції. Громади з чисельністю населення до 5000 осіб мають недостатній обсяг освітньої субвенції і завдяки власному фінансовому потенціалу забезпечують надання якісних освітніх послуг. Таким чином, це ще раз підтверджує неефективність чинної формули розрахунку обсягів освітньої

субвенції, оскільки вона не дозволяє враховувати особливості сільських ОТГ з невисокою чисельністю. Населенні і, як наслідок низькою наповнюваністю класів.

В той же час проаналізовані міські ОТГ з дефіцитним фінансуванням освіти належать до першої групи за чисельністю населення (більше 15000 осіб): Пологівська (24100 осіб), Оріхівська (18972 осіб) та Чернігівська (16545 осіб). Отже ці ОТГ також змушені витрачати власні фінансові ресурси на утримання освіти у громадах. Серед міських ОТГ Запорізької області Гуляйпільська та Кам'янка-Дністровська мають достатній рівень фінансування освіти при приблизно такій самій чисельності населення. Бердянська ОТГ значно більша за переаховані ОТГ і також має достатній рівень фінансування освіти.

Отже проведений аналіз свідчить про те, що чинна формула розрахунку розмірів освітньої субвенції повинна враховувати, на нашу думку, низку додаткових факторів: тип ОТГ (сільська, селищна, міська), чисельність та густота населення та його вікова структура.

Висновки. Було проведене дослідження рівня фінансової достатності освітньої субвенції на прикладі Запорізької області та виявлена неефективність чинного механізму фінансування освіти в ОТГ.

Внаслідок внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів зроблено практичні кроки в напрямі бюджетної децентралізації, відбулися суттєві зміни у міжбюджетних відносинах та наповненні місцевих бюджетів за рахунок перерозподілу джерел податкових надходжень між різними рівнями системи. Але більш детальний аналіз можливих наслідків реалізації деяких механізмів вказує на те, що вони стримують розвиток ОТГ, створюють загрозу їх фінансовій спроможності та сприяють збереженню нерівності та диспропорцій у розвитку територій й унеможливають забезпечення сталого розвитку країні. Таким неефективним механізмом є, на нашу думку, чинний механізм надання освітньої субвенції (формула визначення її розмірів).

Встановлено, що однією з причин, що призводить до дефіциту освітньої субвенції, поряд з недостатньо оптимізованою мережею закладів і наявністю шкіл/класів з малою наповнюваністю, є недосконалість формули розподілу освітньої субвенції, яка не враховує частину передбачених нормативно-правовими актами МОН освітніх послуг у середній освіті. Отже потребує перегляду обсяги освітньої субвенції та вдосконалення формули розподілу.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Доцільним буде у подальших дослідженнях здійснити порівняльний аналіз показників фінансування та якості освітніх послуг в ОТГ України.

Список використаних джерел

1. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61 с.
2. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf (дата звернення 04.02.2018).
3. Муркович Л. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування в Україні: теоретичні аспекти. URL: http://www.dbuara.dp.ua/vidavnicтво/2010/2010_02%285%29/10mliuta.pdf (дата звернення 04.02.2018).
4. Молодожен Ю. Б. Поняття і сутність територіальної громади в системі місцевого самоврядування України. Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету. 2006. № 2. С. 128-136.
5. Horoshkova L. A., Volkov V. P., Karbivnychy I. O., Karbivnychy R. O., Horbova I. A. Conditions of the no-loss functioning of territorial formation. Belostok: Belostok, 2018. 190 с.
6. Horoshkova L., Volkov V., Kapranova L., Komelina A. The Reverse Subsidy's Impact of United Territorial Community's Budget Generations. International Journal of Engineering & Technology. 2018. № 7(4.8). P. 539-543.
7. Горошкова Л. А., Волков В. П., Хлобистов Є. В., Кутук В. В. Прогностичні моделі фінансового регулювання бюджетів територіальних громад. Економічний вісник університету. 2019. № 42. С. 179-190.
8. Horoshkova L., Khlobystov Ie., Filipishyna L., Bikulov D. Distribution of Local Expenditure for Sustainable Development of United Territorial Communities (economic and mathematical approach). Advances in Economics, Business and Management Research. 2019. Vol. 99. P.20-25.
9. Горошкова Л. А., Хлобистов Є. В. Соціально-економічний потенціал розвитку об'єднаних територіальних громад (на прикладі Запорізької області). Український географічний журнал. 2019. №4. С.19-28.
10. Horoshkova L., Khlobystov Ie., Volkov V., Kutyk V. Kaizen technologies in natural and economic systems management: approaches to economic and mathematical modeling. Economics and Region. 2019. №2 (73). P. 116-122.
11. Горошкова Л. А., Лісовський С. А., Хлобистов Є. В. Потенціал ефективності реформування адміністративно-територіального устрою (на прикладі Запорізької області). Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2019. № 30. С. 32-42.
12. Заде Л. А. Понятие лингвистической переменной и его применение к принятию приближенных решений. М.: Мир, 1976. 165 с.

References

1. Terytorialna hromada yak bazova lanka administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy: problemy ta perspektyvy reformuvannia [Territorial community as a base part of the administrative - territorial device of Ukraine: problems and prospects of reforming. The analytical report]. Kyiv.: NISI, 2016. 61 p. [in Ukr.].
2. Batanov O. V. (2008). Terytorialna hromada – pervynnyi subiekt munitsypalnoi vlady v Ukraini: poniattia ta oznaky [A territorial community - primary subject of municipal authority in Ukraine: concept and attribute]. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf. [in Ukr.].

3. Murkovich L. A. (2010). *Terytorialna hromada yak subiekt mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: teoretychni aspekty* [Territorial community as the subject of local self-management in Ukraine: theoretical aspects]. URL: http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02%285%29/10mliuta.pdf. [in Ukr.].
4. Molodozhen, Y. B. (2006). *Poniattia i sutnist terytorialnoi hromady v systemi mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy* [Concept and essence of a territorial community in system of local self-management of Ukraine]. *University scientific slip: a magazine of Khmelnytskyi university*, 2. 128-136. [in Ukr.].
5. Horoshkova L. A., Volkov V. P., Karbivnychy I. O., Karbivnychy R. O., Horbova I. A. (2018). *Conditions of the no-loss functioning of territorial formation*. Belostok: Belostok, 190 c.
6. Horoshkova L., Volkov V., Kapranova L., Komelina A. (2018). *The Reverse Subsidy's Impact of United Territorial Community's Budget Generations*. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.8). 539-543.
7. Horoshkova, L. A., Volkov, V. P., Khlobystov, Ie. V., Kutyk, V. V. (2019). *Prohnostychni modeli finansovoho rehuliuвання biudzhetiv terytorialnykh hromad*. [Prognostic models of financial regulation of budgets of territorial communities]. *University Economic Bulletin*, 42. 179-190. [in Ukr.].
8. Horoshkova, L., Khlobystov, Ie., Filipishyna, L., Bikulov, D. (2019). *Distribution of Local Expenditure for Sustainable Development of United Territorial Communities (economic and mathematical approach)*. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 99. 20-25.
9. Horoshkova, L., Khlobystov, Ie. (2019). *Sotsialno-ekonomichniy potentsial rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad (na prykladi Zaporizkoi oblasti)* [united territorial communities socio-economic development potential (the case of Zaporizhzhia region)]. *Ukrainian Geographical Journal*, 4. 19-28. [in Ukr.].
10. Horoshkova, L., Khlobystov, Ie., Volkov, V., Kutyk, V. (2019). *Kaizen technologies in natural and economic systems management: approaches to economic and mathematical modeling*. *Economics and Region*, 2 (73). 116-122.
11. Horoshkova, L., Lisovsky, S., Khlobystov, Ie. (2019). *Potentsial efektyvnosti reformuvannia administratyvno-terytorialnoho ustroiu (na prykladi Zaporizkoi oblasti)* [Capacity of reforms efficiency of administrative and territorial structure (the case of Zaporizhzhia region)]. *Problems of continuous geographical education and cartography*, 30. 32-42. [in Ukr.].
12. Zade L. A. (1976). *Poniatye linyhvystrycheskoi peremennoi y eho prymerenye k pyniatyiu pryblzhennykh reshenenyi* [The concept of a linguistic variable and its application to kicking approximate solutions]. M.: Myr, 165 s. [in Rus.].

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Горошкова Лідія Анатоліївна, д.е.н., доцент, академік Академії економічних наук України, професор кафедри екології Національного університету «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, Київ 04655, Україна
e-mail: goroshkova69@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7142-4308>
Researcher ID: D-6527-2019

Хлобистов Євген Володимирович, д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, професор кафедри екології Національного університету «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, Київ 04655, Україна
e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9983-9062>

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Горошкова Лидия Анатольевна, д.э.н., доцент, академик Академии экономических наук Украины, профессор кафедры экологии Национального университета «Києво-Могилянська академія», ул. Григория Сковороды, 2, Киев 04655, Украина
e-mail: goroshkova69@gmail.com

Хлобистов Евгений Владимирович, д.э.н., профессор, академик Академии экономических наук Украины, профессор кафедры экологии Национального университета «Києво-Могилянська академія», ул. Григория Сковороды, 2, Киев 04655, Украина
e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Horoshkova Lidiia, D. Sc. in Economics
Professor of the Department of Environmental Studies, National university of «Kyiv-Mohyla academy», 2 Skovorody str., Kyiv 04070, Ukraine
e-mail: goroshkova69@gmail.com
Khlobystov Ievhen, D. Sc. in Economics, professor
Professor of the Department of Environmental Studies, National university of «Kyiv-Mohyla academy», 2 Skovorody str., Kyiv 04070, Ukraine
e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net